MIE MØRKEBERG

FLADEN UNDER OG OVER - NYE VÆRKER AF MIE MØRKEBERG

AF SANNE KOFOD OLSEN

Med udstillingen "Hjemmefra" tager Mie Mørkeberg afsæt i tidligere billeder, der kredser om det hjemlige og uhjemlige i symbolsk forstand. Således forbinder hun udstillingen til tidligere værker, hvor det ubevidste og dets præsentation står i centrum. "Hjemmefra" handler om den fysiske og psykiske rejse ud i det ukendte.

"Værkerne [...] er en slags eventyr uden opbyggelig morale. De er ikke instrumentale, som eventyr i moralsk forstand har været, men snarere afslørende og selvrefererende. De dykker ned i den menneskelige psyke, som præsenteres i et surreelt, metaforisk eller symbolsk sprog, uden dog at definere en konkret betydningskonstruktion. Eventyret er et godt udgangspunkt for arbejdet med det unheimliche, fordi man herigennem kan antyde tilstande og afdække såvel individuelle som kollektive psykologiske forhold i en genkendelig form. Uden dog at indholdet bliver bogstaveligt og velkendt hjemligt."[1]

Det *unheimliche* er et begreb defineret i den tidlige psykoanalyse og særligt hos Sigmund Freud. Det lader sig ikke direkte oversætte, så derfor bruges det tyske ord *unheimlich*, som nogenlunde kan forstås som det uhjemlige eller det fremmede.

Mie Mørkebergs arbejde med det *unheimliche* er betydningsfuldt og er et gennemgående element i hendes billedunivers. Det opstiller det hjemlige versus det *unheimliche*/uhjemlige i en dobbelt forstand: som fysisk virkelighed og som psykisk virkelighed.

I en tekst om surrealismen præciserer den amerikanske kunsthistoriker Hal Foster, hvad det *unheimliche* er:

" [...] Hos Freud involverer det unheimliche familiære fænomeners tilbagevenden (billede eller genstand, person eller begivenhed), der er fremmedgjort via undertrykkelse.
Det fremmedgjortes tilbagevenden gør personen ængstelig og fænomenet mangetydigt, og den ængstelige mangetydighed producerer det unheimliches primære virkninger:

(1) noget, der gør det svært at skelne mellem det virkelige og forestillingen [..];

(2) forvirring mellem det levende og det ikke levende, eksemplificeret af voksfigurer, dukker, mannequiner og automatoner [..]; og

(3) tegnets bemægtigelse af referenten eller den psykiske virkeligheds bemægtigelse af den fysiske virkelighed [..]."[2]

Hos Mie Mørkeberg fremstår en udpræget psykisk virkelighed på lærredets flade. Motiver med en umiddelbar genkendelighed kombineres med fremmede figurer og genstande, som synes at besidde en truende eller skæbnesvanger kraft. Det genkendelige og familiære – sommerhuset, dagligstuen, turistfotoet m.m. – brydes af det ukendte, således at opmærksomheden henledes til en surreal forestillingsverden.

I en serie arbejder på papir repræsenteres det ukendte af den sorte plamage. Den visuelle indgang til billederne er ofte umiddelbar, som eksempelvis i "The Lasso", hvor man inddrages af en mælkekarton placeret i billedets forgrund, men objektet brydes dog straks af en dominerende sort plamage. I blikkets forsatte vandring får man øje på en helt almindelig køkkenvask, vandhane og klud, men også på en mand, hvis hoved er dækket af et mørkt område, og som forsøger at fange den monster-lignende plamage med en lasso. Det velkendte kombineres således med det groteske. Hvad vi ser som en bagvedliggende hverdagsskildring foruroliges af det ukendte og udefinerbare.

"One Message" gentager denne kobling mellem velkendt og ukendt. I et eksklusivt værelse med udsigt står en skikkelse, som muligvis er en kvinde, og skriver en besked på sin mobiltelefon. En umiddelbar forbindelse med hjemmet og det udenfor hjemmet i kraft af telefonen er selvfølgelig oplagt. Men rummet udenfor, den anden verden, understreges igen af den sorte plamage, som dækker det meste af skikkelsen. Hun bliver selv grotesken, det ukendte eller *unheimliche*, midt i (sit eget) hjem.

Det groteskes placering i det velkendte karakteriserer det groteske i sig selv. Grotesken er nemlig både velkendt og afskrækkende. Det groteske påkalder en chokeffekt og virker således som noget aggressivt. Det er en form for desorientering, hvilket også er tilfældet i Mie Mørkebergs billeder, hvor hverdagsrammen tilføjes eller brydes af det groteske. Det groteske eller grotesken forbindes i

hendes billeder både med et menneske og noget uden for mennesket. Det skildrede menneske bliver i sig selv grotesken og er således ikke kun noget, der skildres uden for det enkelte menneske, som dog alligevel altid er upersonificerede. I Mørkebergs billeder betegner det både noget aggressivt og noget fremmedgørende, som ikke synes bundet til en bestemt person eller historie.

Det forladte hjem spiller en rolle i enkelte af de andre arbejder på papir, og dermed får titlen "Hjemmefra" sin anden betydning. I disse værker er det tilsyneladende turistsnapshots, der invaderes af fremmede elementer, så det *unheimliche* eksisterer i dobbelt forstand. Både som fysisk og psykisk virkelighed. Igen er det det enkelte element, der forbinder oplevelsen til virkeligheden.

"Sandman" viser en kvinde med sit barn i en bæresele (og en cigaret i hånden). Hun er gjort grotesk af den voldsomme sorte flade, der dækker hendes ansigt, og som står i skarp kontrast til barnets, der er tegnet i en helt anden streg. Den truende følelse af *unheimlichkeit* understreges af den forvrængede Ole Lukøje lampe, der som en sort flade hænger over en vugge – stor og truende, mens det eventyrlige væsen med paraplyen tager del i scenariet. Et mareridt. Underbevidsthedens lag synes at trænge sig op på overfladen og ængstelsen melder sig umiddelbart.

Det forladte hjem spiller på en anden måde en rolle i Mie Mørkebergs nye malerier. Billederne er befolket af væsener som trolden og elefanten og er en kombination af landskabelige scenarier, forladte eller druknede huse og bizarre, groteske eller virkelige figurer. Værkerne lægger sig i forlængelse af en tidligere serie, hvis motivkreds foregår under vand, og som således direkte forbinder underbevidsthedens niveau til en direkte afspejling.[3] I et værk ses den forladte dagligstue, symboliseret af lænestol og lysekrone. Rotter kravler på kanterne og er et billede på noget resistent, det man hverken kan slå ned eller komme af med. Dyrene bliver endnu en tilsynekomst fra underbevidsthedens lag.

I malerierne er vandspejlet en usynlig metafor for fladen. Vandspejlet adskiller overfladen fra underfladen. Nogle gange er overfladen synlig og andre gange slet ikke. Fladen synes at være det mentales membran mellem bevidsthedens lag, som konstant brydes og overskrides, så den psykiske og fysiske virkelighed bliver uadskillige. Dette er måske en af Mørkebergs pointer. Netop

repræsentationen af et dobbelt virkelighedsniveau, som er i konstant udveksling med sig selv. Hjemmet er den overordnede og velkendte ramme, som udgør en stram symbolik i forhold til det hjemliges fortolkning. "Hjemmefra" refererer på en gang et sted vi altid er, når vi har forladt barndommen; men også et sted vi aldrig kommer, fordi et hjem altid vil være en del af vores bevidsthed.

Mie Mørkebergs malerier har karakter af drømmesekvenser i deres fragmenterede symbolsprog. Uafkodelige og ulitterære i deres isolerede sprog. Malerierne skal hverken ses i en aflæselig symbolsammenhæng eller ses som allegorier. De er fragmenterede som drømme og defineret af en drømmeagtig betydning, hvis indhold er stærkt subjektivt. Der gøres intet forsøg på at fortælle en sammenhængende historie, men derimod på at anvende det billedsproglige element i et malerisk sprog.

Mie Mørkebergs billeder nærmer sig det surreelle og peger på egen vis på det ubevidstes relevans. En form for ekspressionisme i et nutidigt malerisk sprog.

NOTE 1: Citat fra egen tekst: Sanne Kofod Olsen; U-hjemlig, til udstillingen "Fortællinger fra det Uvisse", Galleri Tom Christoffersen, København 2006, i hvilken Mie Mørkeberg deltog.

NOTE 2: Hal Foster; Compulsive Beauty, MIT PRESS 1993, kap. 1, s. 7.
Engelsk originaltekst: "[..] the uncanny for Freud involves the return of a familiar phenomenon (image or object, person or event) made strange by repression. This return of the repressed renders the subject anxious and the phenomenon ambiguous, and the anxious ambiguity produces the primary effects of the uncanny: (1) an indistinction between the real and the imagined [..];(2) a confusion between the animate and the inanimate, as examplified in wax figures, dolls, mannequins, and automatons [..]; and (3) a usurpation of the referent by the sign or of physical reality by psychic reality, [..].

NOTE 3: Serien er Mie Mørkebergs afgangsprojekt fra det Kongelige Danske Kunstakademi; vist på udstillingen "EXIT", Gl. Strand, København 2006.